

2026 | 2027.

МУЗИЧКА КУЛТУРА

5–8. РАЗРЕДА

МУЗИЧКА КУЛТУРА

5–8. РАЗРЕДА

Уџбеници Музичке културе *Вулкан знања* од 5. до 8. разреда су иновативни, савремени и занимљиви. Задовољавају све аспекте модерног образовања и омогућавају остваривање исхода, посебно јер упућују ученике у процес истраживачког рада и на самоевалуацију.

Сигурни смо да ће коришћење наших издања наставницима помоћи у осмишљавању и реализовању динамичног, креативног и квалитетног наставног часа, а ученицима дати занимљив и потпунији поглед на свет који их окружује.

МУЗ

МУЗИЧКА КУЛТУРА 8

Ауторке: Јасмина Чолић,
Александра Хаџи-Ђорђевић

Уџбеник одликује богат тематски садржај који омогућава наставнику да изабере материјал који ће обрадити на часу.

Песме за певање, композиције свих жанрова музике и маштовит приступ креативним садржајима максимално ће мотивисати ученике и окупирати им пажњу музичким активностима.

СТАРОГРАДСКЕ ПЕСМЕ

▲ Скадарлија

Староградске песме су настајале крајем XIX и почетком XX века у градским срединама Србије и ондашње аустроугарске Војводине. У тим срединама почела је да се развија посебна, градска култура, а начин живота се све више удаљавао од традиционалног народног, сеоског. Ново грађанско друштво тежило је да се приближи Европи. У моди су биле седељке, које су се одржавале по кућама, и окупљања у градским кафанама. У тим приликама – уз пратећу на гитари, тамбурици и виолини – певале су се песме које су представљале спој наше народне музике и трендова који су допирали из Европе. Теме тих песама биле су љубавне или шаљиве, а њихови аутори су најчешће остали анонимни. Данас се традиција боемског живота и староградских песама негује у ресторанима београдске Скадарлије, од којих неки носе називе познатих песама (*Има дана*). Калдрма и стари изглед кафана чувају сећања на та времена.

■ Тихо, ноћи

9 СЛУШАМО

Тихо, ноћи

▲ Јован Јовановић Змај,
Чика Јова (1833–1904)

Стихове за ову песму написао је Јован Јовановић Змај, представник романтизма у нашој поезији. Посебну инспирацију налазио је у српским народним лирским песмама. Ово је једна од наших најлепших успаванки. Песник се обраћа ноћи, славујима, молећи их да се утишају и успавају вољену особу. Љупке стихове прати једноставна мелодија у спором темпу.

Тихо, ноћи

Andante (Успаванка)

1. Тихо, ноћи, моје злато спава,
над главом јој од бисера грана.
А на грани ко да нешто бруји,
ту су пали сићани славуји.

2. Жице преду од свилена гласа,
откали јој дувак до појаса.
Прекрыли јој и лице и груди
да се моје злато не пробуди.

Речник

■ дувак – вео који носи невеста на венчању

Које ознаке за **динамику** (јачину тона) уочаваш у нотном тексту песме *Тихо, ноћи*?

Успаванке се певају тихо, *piano*. Напиши ознаке за:

тихо _____, средње гласно _____, гласно _____.

pp pianissimo (чита се <i>пијанисимо</i>) веома тихо	p piano (чита се <i>пијано</i>) тихо	mp mezzopiano (чита се <i>меџопијано</i>) средње тихо
mf mezzoforte (чита се <i>меџофорџе</i>) средње јако	f forte (чита се <i>форџе</i>) гласно	ff fortissimo (чита се <i>форџисимо</i>) веома гласно

Ознаке за динамику су скраћенице италијанских речи.

ПОДСЕТИ СЕ

знак за постепено појачавање

знак за постепено утишавање

Захваљујући бројним нотним записима, квалитетним фотографијама и јасно изложеном садржају, уџбеник ће **мотивисати ученике на индивидуално изражавање**, а наставницима дати **идеје за креативну и подстицајну наставу** музичке културе.

Учећи из овог уџбеника, ученици ће стећи **широко музичко знање**. Музичка култура је предмет блиско повезан с другим наукама, посебно са историјом, географијом и ликовном културом, а у овом уџбенику је на много места изузетно успешно остварена међупредметна корелација.

Активирамо предзнање ученика

Звук музике је најбољи увод у тему која следи. Зато свака лекција почиње слушањем. Ученике у оквиру лекције очекује још примера за слушање.

На почетку лекције дата су и **мотивациона питања и задаци** посредством којих се ученици подсећају раније стечених знања, а повезана су с темом која се обрађује.

РОМАНТИЗМ

Кључни појмови

- романтизам
- минијатура за клавир
- соло песма
- програмска музика
- апсолутна музика
- националне школе

Музика је најромантичнија од свих уметности.

Е. Т. А. Хофман,
немачки књижевник из периода романтизма

14. СЛУШАМО

Јоханес Брамс,
Трећа симфонија у Е-дур, III став (одломак)

Јоханес Брамс је био немачки композитор из епохе романтизма. У његовом стваралаштву посебно се издвајају симфоније и концерти. Како је расположење и емоције изразио у овом одломку из симфоније?

САЗНАЈ ВИШЕ

Као што смо напоменули, у XIX веку је дошло до великог интересовања за народне бајке, које су почеле да се прикупљају и објављују у многим земљама. Та прва издања нису била намењена деци, већ одраслим читаоцима. Међу значајним истраживачима на овом пољу нашла су се и браћа Грим. У првој њиховој збирци немачких бајки из 1812. године објављене су и бајке *Црвенкапа*, *Уславана лејдилица*, *Пейселија*. Браћа Грим су истраживала и књижевне традиције Скандинавије, Шпаније, Холандије, Ирске, Шкотске, Енглеске, Финске... али посебно место у том раду припада преводу српских народних бајки и песама на немачки језик.

▲ Џон Констејбл, *Колица са сеном* – Љубав романтичара прена природи утицала је да пејзаж буде врло чест мотив сликара ове епохе.

▲ Ежен Делакроа, *Јене из Алжира* – Романтичари су показивали велико интересовање за културу и обичаје земаља Африке и Блиског истока.

▲ Уметност романтизма ослањала се и на стилове ранијих епоха – средњег века и барока. Зграда Парламента у Лондону (лево) подигнута је по угледу на архитектуру средњег века. Париска опера, позната и као Опера „Гарније“ (десно), подигнута је у бароком стилу.

Сама реч романтизам изведена је од старофранцуске речи *romain*, која је у средњем веку означавала народне, говорне језике и дела на њима написана. Касније се односила на књижевна дела која говоре о витешким подвизима или авантурама. Из ове речи изведен је придев **романтичан**, као синоним за нешто нестварно, емотивно, сликовито.

15. СЛУШАМО

Фредерик Шопен, Валцер, оп. 64, бр. 2

Како описујеш ову композицију?

▲ У романтизму су се појавили извођачи – музичари који су публици представљали композиције других аутора. Стицали су велику популарност и били праве звезде свог времена. До тада је био обичај да композитори изводе своја дела. На фотографији је Клара Шуман, једна од најталентованијих пијанисткиња XIX века.

ОПЕРА У XIX ВЕКУ

Кључни појмови

- опера
- арија
- музичка драма
- увјертира

Музика би ширењем да задржи своју у срцима мушкарца и да донесе сузе у очима жена.

Лудвиг ван Бетовен

СЛУШАМО

Џакомо Пучини, опера *Turandot* (Нема сна)

У овом музичком примеру арију изводи амерички сопран Пола Покс, који је својим изражајним певањем освојио награду на такмичењу „Британија има таленат“ 2007. године.

Опера је од свог настанка у Фиренци крајем XVI века па до XIX века прешла дуг развојни пут. Од самих почетака постала је веома популарна и освојила је целу Европу. Испрва је била забавно само за богате аристократе, али је с временом почела да се изводи у градским оперским позориштима. Посетиоци из свих друштвених слојева хрлили су у оперу да виде своје омиљене певаче и певачице. Тако је и данас. Опера има своје верне поклонице, који је посећују и уживају у аријама великих композитора.

ПОДСЕТИ СЕ

Опера је музичко-сценско дело од једног чина или више чинова коме се радња представља певањем и глумом уз пратњу оркестра. Композитор опере је најважнији. Он је замислио оперу и написао музику имајући у виду све спомених оперских извођача. Текст опере је **либрето**, а особа која са композитором уређује текст је **либретиста**. **Директор** је одговоран за певање и оркестар, а **редитељ** организује све учеснике и управља представом. Као и у свакој позоришној представи, и у оперској представи учествује **сценограф**, који осмисли и уређује сцену, и **костимограф**, који креира костиме. У опери поред **солиста** – певача и **оркестра** учествују и **хор** и **балет**. Опера се састоји од малих делова, који се називају **нумере**. Почине **увјертиром**, оркестарским уводом.

У XIX веку опера је доживела свој врхунац. Настала су ремек-дела која и данас одушевљавају љубитеље оперске музике широм света. Италија је била и даље водећа земља, али се опера развијала и у Француској и Немачкој, као и у словенским земљама, попут Чешке и Русије.

Романтичарска струјања продрила су и у оперу. Оперски оркестар, обогате новим инструментима, почео је да добија све већи значај. Није више био само пратња певачима, већ је активно учествовао у драмској радњи. Мелодије арија исказивале су дубока осећања ликова.

СЛУШАМО

Камил Сен Санс (1835–1921), опера *Samson et Dalila*, лирска арија *Dalila*

Опиши осећања која у теби буди ова арија.

ПОДСЕТИ СЕ

Арије су најпопуларнији делови опере, у којима оперски солиста исказује своје највеће могућности. У њима се обично изnose осећања главних ликова. Поред арија, постоје и **ансамбли** (**дует**, **терцет**, **квартет**), у којима наступа више солиста заједно. У **речитативима** певачи више речитују него што певају, брзо изговарају текст уз пратњу чимбала или оркестра. За време речитатива се на сцени активно одвија радња. **Сопран**, **мецосопран** и **алт** су женски гласови, а **тенор**, **баритон** и **бас** су мушки гласови.

Стари тип опере с нумерама, који се неговао током барока и у периоду класицизма, замишљено је нови тип опере – **музичка драма**. Спајањем више нумера настајале су **сцене** (**присцени**), у којима су се музичке и драмске радње одвијале без прекида.

Велики број фотографија и илустрација олакшава презентацију и усвајање нових садржаја.

У одељку **Подсети се** ученици ће обновити знања стечена у претходним разредима.

Објашњавамо

Јасан и концизан стил и разумљив језик омогућавају ученицима да ефикасно усвоје нове појмове и лако схвате све обрађене појаве и процесе.

На почетку лекције издвојени су **Кључни појмови**, који ученике уводе у садржај лекције.

ЛИМЕНИ ДУВАЧКИ ИНСТРУМЕНТИ

Кључни појмови

- лимени дувачки инструменти
- труба
- тромбон
- хорна
- туба

СЛУШАМО

Арон Копланд, *Фанфаре*

Реч фанфаре означава кратку музичку нумеру којом се нешто важно најављује. Како описујеш карактер ове музике? Какав је звук инструмената који је изводи?

Лимени дувачки инструменти су труба, тромбон, хорна и туба. Иако су њихови далеки преци направљени од дрвета, лимени дувачки инструменти, као и њихови савремени рођаци, данас се у целисти израђују од метала (од месинга и од легуре зване ново сребро).

Сви ови инструменти у основи се састоје од дугачке цеви, издужане и упрегнуте у разне облике. На једном крају цеви налази се усник, који служи да се ваздух дува у цев. На другом крају цев се проширује и завршава звоником. Већина лимених инструмената има вентиле примерене на цеви, којима играчи отварају и затварају део цеви и тако се мењају звуци.

СЛУШАМО

Послушај како звуче лимени дувачки инструменти појединачно и заједно. Какве разлике међу њима примећујеш?

Лимени дувачки инструменти се међусобно разликују по дужини и ширини цеви. Што је цев краћа и ужа, тон је виши. Прогласи се како звучи и већина лимених дувачких инструмената уједино на висину тона.

Као и код дрвених дувачких инструмената, тон се добија дугачком ваздухом у цев, али то није довољно. Потребно је да се ваздух из цеве издуже, јер то такође утиче на висину тона.

САЗНАЈ ВИШЕ

Када би се исправиле цеви од којих су сачињени лимени дувачки инструменти, њихова дужина би износила: код трубе више од 1,5 метара, код хорне око 3 метара, а код тубе више од 7 метара.

ИМПРЕСИОНИЗАМ

Кључни појмови

- импресионизам
- импресија

Музика пре свега, музика још и увек.

Пол Верен, француски песник

СЛУШАМО

Клод Дебиси, *Месечина*

Опиши какав утисак на тебе оставља ова композиција. Да ли ти се чини да су музика и назив композиције у складу? Покушај да описујеш како ти се чини да је Дебиси описује своју импресију.

Погледајмо слику *Импресија, рађање сунца* француског сликара Клода Монеа. Дочарано благо таласање воде, одсјај сунчевих зрака, отеране самог ваздуха. Сликари потези су слободни, груби, чисте боје су нанете у дебелим мазацима. Покушај да посматраш слику попутре очију. Да ли су контуре предмета изражене? Какве су боје?

Дебиси је Месечина и Монеова *Импресија* међу најпознатијих примера стилистичког сликарства које називамо **импресионизам**. Сам сликар потиче управо од Монеове слике *Импресија, мост Саломеје*. Међутим, сликарство не само појаву, већ утисак – **импресија** – дава казива у уметнику.

Импресионизам је настао седамдесетих година XIX века у Паризу након једне изложбе слика, на којој су изложени сликарски сликарственици, неафирмисани уметници. Сликарство је природу и прилике из свакодневног живота. Међутим, сликарство је постало немоћно да се објасни његово значење, а сваке новине које су доносили тим сликарима су се, поред Клода Монеа, Огист Ренуара, Пол Сезана и сликарства данас имају невањаву.

Сликари су стварали своја дела на отвореном како би ухватили све прегатје светлости и ваздуха. Моне је направио низ слика катедрале у Руану у различито доба дана.

СЛУШАМО

Клод Дебиси, *Пошљољена катедра*

Пошљољена катедра је клавирска минијатура из Дебисејеве прве збирке *Прелиуди*. Композитор је био инспирисан француском легендом о древној граду потонулом у море који, по веровању рибара, у јору излази из воде. Посматрај Монеову слику катедрале у Руану док слушаш композицију. Упореди утисак који остављају слике са Дебисејевом музиком.

У овом периоду су музика, сликарство и поезија веома повезани. Уметници су инспирисали једни друге својим делима. Песници су римама и речима у својим поемама давали музичка својства и често дочаравали звуке инструмената.

САЗНАЈ ВИШЕ

Дебиси је био одушевљен Дебисејевом композицијом. Песник у једном писму пише композитору: „Драти пријатељу, крајем се са концерта, врло убуђен, преденом Ваишу илустрација *Пошљољеној једној Фауни* дисонантно је са мојим текстом тек толико што иде још даље, заиста, у носталгију и светлост, с толико одмереношћу, несласношћу, богатства. Стежем Ваишу задивљено, Ваишу Стефан Маламар.“

РЕЧНИК

- Фаун** – божанство из старогрчке митологије, полубожанско-полуживоти, заштитник стада који живи у шумама и планинама
- дисонанс** – у грчкој и римској митологији, младе полубогине које живе крај воде, у шумама или брдима
- дисонанс** – неслагласан, нескладан

У Речнику се налазе објашњења мање познатих речи.

Велики број **нотних записа за певање и свирање**, уз нотни текст, пружа ученицима прилику да виде како се музика ствара, да певају и свирају.

QR кодови воде ученике ка песмама које могу чути на интернету. Тиме што омогућава да се брзо и лако дође до звучних примера, овај уџбеник није само књига за учење већ и средство за слушање музике. Мултимедијални садржај осавремењује наставу и приближава је младим генерацијама.

МЕШОВИТИ РИТАМ У СРПСКОМ ФОЛКЛОРУ

Песме и игре из неких области Србије – као што су Југоисточна Србија и Косово и Метохија – препознатљиве су по различитим ритмовима, који им дају динамичност: музика је у простим тактовима, мешовитим тактовима, као и у њиховим комбинацијама.

Море, изгрејала, нано
Традиционална песма из Косовске Каменице

3. Море, пуне пушка, нано,
море пуне пушка покрај Крива Река,
мила нано, покрај Крива Река.

4. Море, побеге ми, нано,
море, побеге ми Смиљана девојка,
мила нано, Смиљана девојка.

5. Море, одведе гу, нано,
море, одведе гу Стојан Кривољечан,
мила нано, Стојан Кривољечан.

6. Море, одведе гу, нано,
море, одведе гу горе у планине,
мила нано, горе у планине.

7. Море, у планине, нано,
море, у планине, тамо да гу луби,
мила нано, тамо да гу луби.

Шано, душо, Шано, мори
Традиционална песма из Југоисточне Србије

2. Твоје лице бело, Шано, снег је са планина,
Твоје чело, гледи, Шано, како месечина.
Реф.

3. Онекста твоја, Шано, како рујна зора,
Оно око, душо моја, нека ме изгоре.
Реф.

4. Ноћ ли ходи тамна, Шано, ја си туга виам,
Убојна твоја, Шано, не да ми да стием.
Реф.

5. Шано, душо, Шано, мори, отвори ми врата,
Не ти давам, Шано, мори, ћердан од дуката.
Реф.

Док певате ову песму, изводите ритмичку пратњу тапшањем.

У одељку **Сазнај више** ученици ће допунити знање додатним информацијама, прочитаће неке занимљивости и чути још музичких примера.

Великани рока

Елиас Приски (1935–1977) био је рок певач који је назван „крављем рока“. Врло брзо је постао прва велика звезда младе браће. Снимао је и филмове, чије су музичке нумере постале велики хитови. Таква примера је и песма „Јајиниш“ глас из историје филма. За двадесетак година, колико је трајао његова каријера, снимио је 97 плоча, а његове песме су биле на врхунцу тог листа 996 недеља.

Битлси (Енгл. The Beatles – у преводу буби), британска рок група, сматра се најуспешнијом у овом жанру: њихове плоче продале су у преко милијарду примерака. Музичку и текстну песму су чланови групе Пол Макарти и Џон Ленон.

Роллинг-Стоунси (The Rolling Stones, у преводу кајзарица/камен), британска рок група, по популарности је била одмах иза Битлси. Нипира рок група није као Роллинг-Стоунси толико дуго одржала доминантност у стилу и популарности, тако да и данас на њиховим концертима публика испуни највеће стадионе.

Бијело гуле је била југословенска рок група. Припадницима је по популарности рок, ње, била и етпа музика, као и по виртуозним соло деонима гитаристе Драгомира Михаиловића Тома, једног од оснивача ове групе.

Рибља чорба је једна од најпознатијих рок група Србије и некадашње Југославије, а ова песма убаја се у најбоље рок песме ове подручја.

ПОЧЕЦИ ПОПУЛАРНЕ МУЗИКЕ

Реци ми шта си слушао, и реци јући ко си.
Тифани де Бартоло, амерички писац

Свако доба имало је своје популарне музичке облике, композиторе, извођаче. По чему проценити да ли је нека музика популарна?

Забавна музика постоји одувек, али се сматра тековинном XIX века. Тада се у градским срединама јавила потреба за музиком за разоноду која ће заменити народну и која ће бити једноставнија од уметничке. Тако је настајала музика за игру и окупљања, и музика за сцену забавног карактера.

Валцери у Бечу

У Бечу су се забаве у XIX веку одржавале уз музику породице Штраус. Најистакнутији од њих, **Јохан Штраус Млађи** (1825–1899), написао је преко 500 валцера, полки и других плесова. Управо због њега **валцер** је постао најпознатији плес XIX века не само у Бечу већ и у Беоли. Беч и данас називају „градом валцера“.

Новогородњани концерт музике породице Штраус одржавао се сваког 1. јануара у Златној сали Музикферја (Музичко удружење). Почетком 1913. године и преноса га брзо сачувало телевизије. Карте се добијале извешајем пријављених и то годину дана унапред. Ова концертна традиција започета је 1938. године.

Његова оперета **Слепи миш** једна је од најпознатијих оперета икада написаних.

Оперета у Паризу

Жак Офенбах,
Поздравни (Канкан) из оперете Орфеј у Јордану
Канка је ова нумера! Опшири карактер, темпо, динамичку.

Упоредо с развојем валцера у Бечу, у Паризу настаје **оперета**. То је музичко-сценски облик с певачком и играчком нумером које су повезане дијалогима. Сам назив оперета потиче од италијанске речи *opereetta*, што значи *мала опера*. Поред тога што нема речитатива, од опере се разликује и по садржају: теме оперета увек су забавне и комичне приче из живота са сценичним крајем. Оперете су биле краће од опера и приступачније широј публици.

Жак Офенбах (1819–1880) био је француски композитор и творац оперета. Написао их је више од стотину. Оперета Орфеј у Јордану пародија је на старогрчки мит о Орфеју и Евридики. Уместо као несрећно развојен љубавник пар, они су представљени као муж и жена у лошем браку. У нумери Поздравни (Канкан), који смо слушали, описани су забавни и плес бодова. Композициона је као француска игра канкан (плес енергичног карактера, у додвојеном такту и брзом темпу). Офенбахов Поздравни (Канкан) данас је најпознатији канкан и редовно се самостално изводи у чувеном париском кабареу *Мулен руж*.

Оперета је брзо стекла популарност и у другим европским градовима. Јохан Штраус Млађи, чувени „краљ валцера“, успешно је компоновао и оперете. Његова оперета **Слепи миш** једна је од најпознатијих оперета икада написаних.

Уџбеник садржи **корисне прегледе најважнијих одлика музичких епоха обрађених у уџбенику.**

Анализирамо

Код ученика се подстиче активно учешће и критичко мишљење, а кроз заједничке активности ученици примењују научено, стичу нове вештине и заокружују ново градиво.

МУЗИКА У XX ВЕКУ

Кључни појмови

- атоналност
- експресионизам
- необарок
- неокласицизам
- алеторина
- конкретна музика

Све што чинимо је музика.
Џон Кејџ, амерички композитор, теоретичар и филозоф

СЛУШАМО

Сергеј Прокофјев, *Токада*

Токада је виртуозно, ритмично музичко дело које најчешће оставља утисак импровизације. Шта прво замислиш док слушају ову композицију?

Уметничку музику у XX веку обележила је разноврсност и бројност стилова. Музика је била одраз брзог темпа живота, промена, бурних и трагичних историјских догађаја (два светска рата), иновација и великог научног, технолошког и индустријског напретка.

Више стилова се развијало у исто време. Док су се неки композитори осланjali на барок, класицизам или фолклор, други су потпуно замишљали музичку традицију. Ипак, свима је заједничко једино експериментисање су и врло смељали стара правила у вези са облицима, изражајним средствима, инструментима.

Као опротивност дур/мол систему појавила се **атоналност** – музички систем заснован на низу од 12 тонова, међусобно удаљених за полустепен. У атоналном систему свих 12 тонова једнаки су по значају, не постоји тон који се истиче као што је то први тон дур/мол систем. *После свих атоналних система* *Шонони нестали су међусобно удаљени за цео шибен или полустепен.*

Распеване мелодије замењене су мелодиским линијама које су испрекидане скоковима. Складна сазвучја више тонова постојала су општри и непријатна. Инструменти су почели да се користе у сасвим слободним и до тада неуобичајеним комбинацијама. Композитори су тражили нове изворе звука. Од половине века појавили су се електронички, а затим и електронски инструменти.

А. Понетом XX века браћа Раг су извели први лет атоналност у XX веку допринели су да светска рата, човек је сисао на Месцу и започео витешество истраживања свемира.

ПРОБАЈ ИТИ

Атоналност даје оштра и непријатна сазвучја. Поделите се у две групе и одиграјте на расположивим мелодиским инструментима ову музичку мотив: прво у Це-дур, а затим атонално.

Експресионизам

Арнолд Шенберг, *Клавирски комад оп. 11, бр. 3*

Опиши какав осећања у теби побуђује ова музика?

СЛУШАМО

Експресионизам је правац настао почетком XX века, а у музици се развијао између два светска рата. Назив правца потиче од латинске речи *expressio*, што значи израз. Уметник експресиониста је слободно изражава своје јаке емоције и реакције на свет око себе, а најчешће болна и песимистична стања и расположења. То је био уметнички бунт против утврђених правила и традиције, против рата, лицемерја, боје.

Арнолд Шенберг (1874–1951) био је аустријски композитор за којег се каже да је прави представник експресионизма у музици. У потпуности је одбацио дур/мол систем и осмислио свој атонални систем. Композицију је започињао низом од 12 различитих тонова поређаних по сопственом избору. Истим редоследом се потом тих 12 тонова понавља кроз целу композицију.

ПРОБАЈ ИТИ

Направи свој дванаестотонски низ. Прво, на мелодици или клавир, одиграј редом 12 тонова међусобно удаљених за полустепен (на 7 белих и 5 црних дирки). Почни од тона До. Затим направи свој низ: распореди тих 12 тонова како желиш.

Рубрика **Пробај и ти** пружа ученицима прилику да самостално или у групи испробају оно о чему су учили, али и да се окушају у музичком стваралаштву.

Проверавамо

Пружамо ученицима разноврсне активности којима ће проверавати и примењивати новостечена знања и вештине.

Знам, удем, разумем – питања и задаци за проверу и утврђивање знања на крају сваке области, често врло иновативни или пројектни.

ЗНАМ, УДЕМ, РАЗУМЕМ

- Кавке су све технике постојале у музици у XX веку?
- Када је настао експресионизам у уметности? Које су његове основне одлике?
- Атоналност даје оштра и непријатна сазвучја. Послушај следеће нумере, па заокружи слова уз атонални композиције.
- Заокружи име композитора експресионисте.

А. Клод Дебиси

Б. Арнолд Шенберг

В. Лудвиг ван Бетовен
- Шта је неокласицизам? Заокружи слово испред тачног одговора.

А. стил у уметности у којем су спојени елементи класицизма и модерних тенденција

Б. стил у уметности који се развијао одмах после класицизма

В. стил у уметности потпуно различитих особина од класицизма
- Шта је инстинкционал Справинског да напише балет *Жор-Вилице*?
- Ко је био Петрушка?
- Шта је ново донео балет *Посебене* *Бродеа* када је посреди игра?
- Ко је најзначајнији композитор симфонија у XX веку? Заокружи слово испред тачног одговора.

А. Игор Справински

Б. Димитриј Шостакович

В. Лудвиг ван Бетовен
- Напиши називе балета Игор Справинског испод одговарајућих фотографија.

11. Шта је био извор звука за композиторе у другој половини XX века?

12. Истражите ко су се били чланови балетске групе *Руски балет*. Поделите се и прикупите информације о играчима, композиторима, кореографима, сценеографима. Свака група нека направи презентацију о најистакнутијим уметницима.

СЛУШАМО

Клод Мисел Шенберг, *До ли чујеш како луди певају*, из музикала *Јорници*

Послушај нумеру из музикала *Јорници*, који је снимљен према истоименом роману француског књижевника Виктора Игоа.

Сцена из музикала *Јорници*

Музика у Њујорку

Почетком XX века у Америци, у Њујорку, настао је **музикл**. По облику је сличан оперети, састоји се од певачких, играчких и говорних нумера. Прине музикала најчешће су заснована на вредним књижевним делима, а музика на популарној и цез музици. Музика одликује и упечатљивим и богати костими и сценеографија. Глумци у музикалима имају велике задатке – поред тога што треба да глуме, они певају и играју. Од друге половине XX века снимају се филмови-музикли. Најпознатији музикли су: *Виолетина на крову*, *Коса*, *Фантом из опере*, *Мачке*, *Јорници*, *Кабаре*, *Певачи на киши*, *Краљ лавова*...

Сцена из представе *Мачке* на позорници на Теразијама

САДА ЗНАМ

- У XIX веку вальцер је постао најпопуларнији плес у Бечу, а затим и у целој Европи. Најпознатији композитор вальера био је Јохан Штраус Млађи.
- У исто време у Паризу настаје оперета – музичко-сценски облик с певачким и играчким нумерама повезаним дијалозима. Теме оперета увек су забавне и комичне приче из живота са срећним крајем. Творца овог жанра у музици био је Жак Офенбах.
- Почетком XX века у Америци настаје музикл. По облику је сличан оперети, састоји се од певачких, играчких и говорних нумера. Прине музикала најчешће су засноване на вредним књижевним делима, а музика на популарној и цез музици.

ЗНАМ, УДЕМ, РАЗУМЕМ

- Допуни реченице.

Француски композитор Жак Офенбах творца је _____.

_____ је по облику сличан оперети – састоји од певачких и играчких нумера, и дијалога.

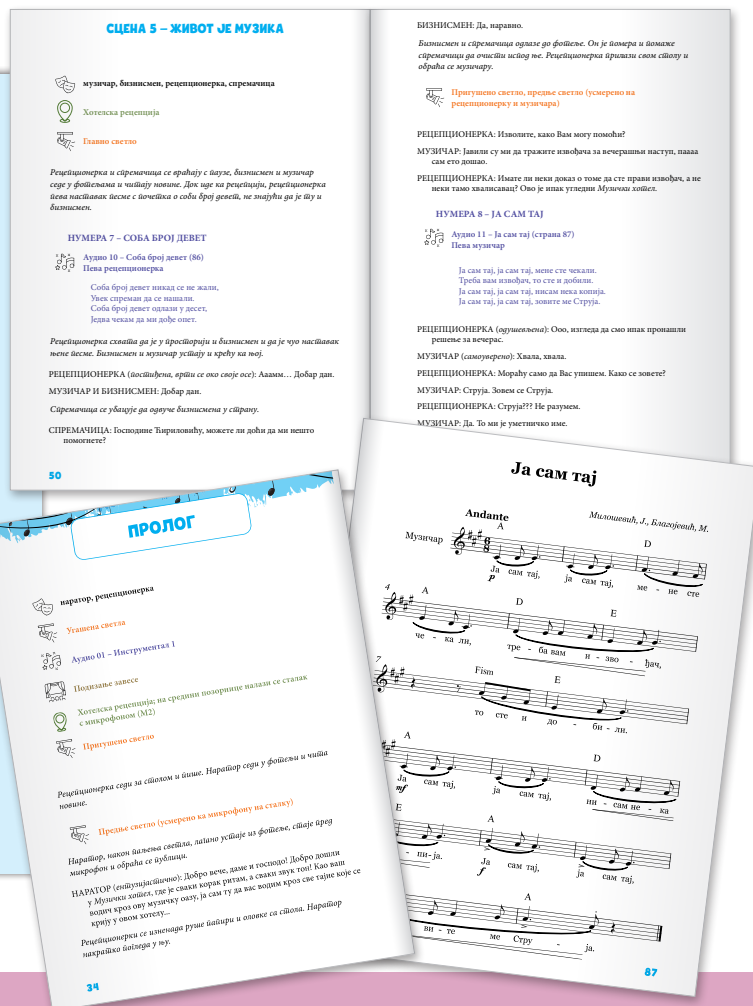
Јохан Штраус Млађи био је најпознатији композитор _____.

Вальцер је настао у _____, а _____ у Паризу.
- Поделите се у одељену у групе и истражите неколико музикала (*Виолетина на крову*, *Коса*, *Фантом из опере*, *Јорници*, *Певачи на киши*...). Које песме су биле најпопуларније? Ко их је компоновао? О чему се говори у тим музикалима? Припремите презентацију о сцени што сазнаете и представите је остату одељену на следећем часу.

Сада знам – кратки резимеи с најважнијим појмовима за лакше повезивање и утврђивање знања.

ШКОЛСКИ МЈУЗИКЛ

„Добро дошли у Музички хотел“

Школски мјузикл намењен је ученицима од 5. до 8. разреда основне школе. Погодан је за слободне наставне активности. Музичке нумере су усклађене са исходима и циљевима предмета Музичка култура, а по распону мелодије одговарају деци основношколског узраста.

Ово додатно наставно средство садржи:

- методички уводник;
- сценарио;
- нотне записе песама;
- текст песама;
- аудио-примере свих нумера (матрице и аранжмане).

САДРЖАЈ	
О МУЗИКЛУ	5
ШКОЛСКИ МУЗИКЛ	6
МУЗИЧКИ ЦИЉЕВИ НУМЕРА	7
НАЧИН ИЗВОЂЕЊА МУЗИКЛА	9
СЦЕНСКА ПОСТАВКА	15
УЛОГЕ И МЕСТО РАДЉЕ	19
СЦЕНАРИЈО	23
ПРОЛОГ	33
И ЧИН	34
Сцена 1 – Неочекивани спој	37
Сцена 2 – Гужа на рецепцији	41
Сцена 3 – Ритмичка предза	44
И ЧИН	47
Сцена 4 – Лош тајминг	50
Сцена 5 – Живот је музика	51
Сцена 6 – Храбри одстају	53
И ЧИН	56
Сцена 7 – Први корак	60
Сцена 8 – Децe за публице	63
Сцена 9 – Успех смо	65
ЕПИЛОГ	66
АУДИО-ПРИЛОЗИ	67
НОТНИ ПРИЛОЗИ	106
РЕФЕРЕНЦЕ	107
О АУТОРИМА	

ЗА НАСТАВНИКЕ

- Уџбеник
- Приручник за наставнике
- Педагошки дневник
- Плакат за учионицу
- Школски мјузикл
„Добро дошли у Музички хотел”

Приликом писања уџбеника **Музичка култура 8** следили смо своју мисију да сваком наставнику пружимо квалитетне додатне материјале, који ће пре свега бити практични и подстаћи иновативност у настави.

МУЗИКА У СРБИЈИ У XIX ВЕКУ

Јосиф Шлезингер
(1794–1870)

- Оснивач Књажевско-сербске банде, првог оркестра у Србији.
- Писао је музику за позоришне комаде (српски музичко-сценски жанр – *комад с певањем*).

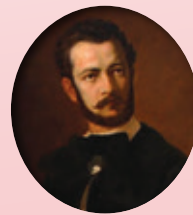
Јоаким Вујић
(1772–1847)

- Оснивач Књажевско-сербског театра у Крагујевцу; првог српског позоришта (1835. године).

Београдско певачко друштво
крајем XIX века

- Певачка хорска друштва су неговала традицију народне музике, али и изводила дела младих српских композитора. Најпознатије је било Београдско певачко друштво.

Корнелије Станковић
(1831–1865)

- Први српски школовани музичар.
- Записивао духовне напеве у Карловачкој митрополији.
- Записивао народне песме, издао четири књиге *Српских народних најјева* у Бечу.
- Компонувао за клавир варијације на популарне мелодије.

Стеван Стојановић Мокраћ
(1856–1914)

- Записивао духовне напеве у Богословији у Београду, сакупио их и обрадио у *Осмојоснику*. По тим напевима написао је *Литургију*, *Ојело*, *Акафисти* *Богородици*.
- Записивао народне песме из свих крајева Србије. Од песама из Србије, Црне Горе, Босне и Манадине, настале су композиције за хор – *Руковешти*.
- Један од оснивача прве музичке школе у Србији (1899. године у Београду), која данас носи његово име.

Јосиф Маринковић
(1851–1931)

- Компонувао је *Кала* – композиције за хор, обраде народних песама и игара, углавном из Војводине.
- Писао је духовну музику.

Ђаворин Јенко
(1835–1914)

- Пореклом Словенац, најдужи период свог радног века провео је у Србији.
- Музика за чак 80 комада с певањем.
- Музика за српску химну *Боже Црпаве* по тексту Јована Ђорђевића (завршни хор комада с певањем *Маркова сабља*).

МУЗИЧКА КУЛТУРА 8

ВУЛКАН ЗНАЊЕ
ЗА НАЈБОЉЕ ОБРАЗОВАЊЕ
www.vulkanznanje.rs

Приручник у електронском облику садржи:

- **предлоге годишњег плана и месечних планова** рада наставника;
- **предлоге дневних припрема** за час, по обрасцу ЗУОВ-а;
- **Школски мјузикл** „Добро дошли у Музички хотел”.

Посвећени смо иновативном, персонализованом, инклузивном образовању и друштвено одговорни за стварање боље будућности.

- **Савремени уџбеници** – занимљиви примери заинтересоваће ученике за активно учествовање на часу
- **Корисни наставни материјали** – унапредите и олакшајте свој посао
- **Препоруке наших корисника** – сазнајте зашто су задовољни
- **Поуздани партнер** – испорука свих уџбеника и додатних материјала на време
- **Вулкан знање** – највећи домаћи издавач уџбеника за основну школу

Увек вам стојимо на располагању, за све додатне информације.

Вулкан знање

Господара Вучића 245
11000 Београд

011/74-56-025

office@vulkanznanje.rs

www.vulkanznanje.rs

vulkanznanje

@vulkan_znanje